

Psikotik Bir Hastada Sarma Sigara Şeklinde Kekik Bitkisi Kullanımı: Olgu Sunumu

Elif Çarpar¹, Elvan Çiçikçi¹,
Ürün Özer², Şakir Özen³

¹Asist. Dr., ²Psikiyatrist, ³Prof. Dr., Bakırköy Prof. Dr.
Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim
ve Araştırma Hastanesi, İstanbul - Türkiye

Yazışma adresi / Address reprint requests to: Asist. Dr. Elif Çarpar,
Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, H16 Kliniği, İstanbul - Türkiye

Telefon / Phone: +90-212-409-1515/1336

Elektronik posta adresi / E-mail address: carparelif@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 4 Mayıs 2014 / May 14, 2014

Kabul tarihi / Date of acceptance: 9 Temmuz 2014 / July 9, 2014

Sayın Yayın Yönetmeni,

Sabuncuoğlu ve Torun'un (1) karanfil otu kullanım bozukluğu olgusunu ilgiyle okuduk. Reçetesiz satılan bazı bitkisel ürünler merkezi sinir sistemini etkileyebilmektedir (2,3). Kekik ülkemizde halk arasında şifalı bitki olarak kullanılmaktadır. Kramp çözücü, dezenfektan, balgam söktürücü gibi kullanım alanları ve kekik çayı, tentürü, banyosu gibi kullanım biçimlerinden söz edilmektedir (4). Biz de, daha önce karışık madde kötüye kullanımı olan psikotik bir olgunun kekik bitkisini sarma sigara şeklinde kullanmasına dikkat çekmek istiyoruz.

Yirmi iki yaşında, bekar, lise terk, çalışmayan, anne ve babasıyla İstanbul'da yaşayan erkek hasta, bir haftadır süren kendi kendine konuşma, uygunsuz gülme, uykusuzluk, iştahsızlık ve sinirlilik yakınmalarıyla kliniğimize yatırıldı. 7 yıldır karışık madde kullanımını nedeniyle izlenen hastanın son 2 yıldır psikotik belirtilerinin olduğu, 3 kez "Atipik Psikoz" tanısıyla yatarak izlendiği, aralarda tam düzelmelerin gözleendiği fakat uzun düzenli ilaç kullanımının olmadığı belirtildi. Geçmişte sigara kullanımı olan hastanın alkol kullanım öyküsü yoktu. Yaklaşık 7 yıldır

haftada 2 kez kannabis, 1 yıldır gün aşırı sentetik kannabinoid, birkaç kez de ekstazi kullandığı öğrenildi. Yaklaşık 1 yıldır kannabis kullanımının olmadığı, sentetik kannabinoidi ise en son hastaneye yatışından yaklaşık bir hafta önce kullandığı, madde kullanmadığı en uzun dönemin 2 ay olduğu belirtildi. Hasta son 1 aydır "esrar bağımlılığından kurtulmak" için çeşitli bitkiler topladığını, bunları sigara kağıdına sararak içtiğini, sonuçta "kekiği seçtiğini", kekik içtiğinde "kafasının diğer otlardan daha iyi olduğunu" belirtti. Hastanın yaklaşık 1 aydır her gün, günde birkaç kez sarma şeklinde kekik kullanımı mevcuttu. Kekik kullandığı son 1 ay süresi içinde yaklaşık haftada bir kez sentetik kannabinoid dışında başka bir madde kullanmadığı öğrenildi.

"Atipik psikoz" tanısı ile yatışı yapılan hastanın tedavisine haloperidol 20 mg/gün IM ve biperiden 10 mg/gün IM ile başlandı. Yatışının 3. gününde daha önce fayda gördüğü belirtilen risperidon 6 mg/gün, biperiden 4 mg/gün ve ketiapin 300 mg/gün ile oral tedaviye geçildi. Yatışının 3. günü ve 2. haftasında risperidon 50 mg depo IM enjeksiyonu yapıldı. Klinik izlemde kekik kullanımı ile ilgili özel bir tedavi ya da tutum sergilenmedi. Farmakolojik tedaviyle kısmi

yanıt elde edilmesi üzerine EKT planlandı. 7 seans EKT sonrası psikotik belirtileri büyük ölçüde gerileyen hasta yatışının 6. haftasında klinik düzelme halinde risperidon 4 mg/gün, biperiden 4 mg/gün, risperidon 50 mg depo/iki haftada bir IM tedavisi ve “atipik psikoz” tanısı ile taburcu edildi. 1 hafta sonra poliklinik kontrolü önerildi, fakat daha sonra hastanın başvurusu olmadığı görüldü.

Yazında kılıçotu, kava kava, kediotu, şerbetçiotu, ginseng gibi bitkilerin psikiyatrik hastalıklarda tedavi amacıyla kullanıldığı bildirilmiştir (3). Türkiye’de Lamiaceae familyasına ait birçok aromatik bitki bulunmasına rağmen, özellikle karvakrol ve timol içeren türler kekik olarak kabul edilmektedir (5). Kekik’in analjezik, antiseptik, antitussif, spazmolitik olarak kullanıldığı bildirilmiştir (4,6,7). Çalışmalarda kekik’in yağ ve özütlerinin antitümör, antimikrobiyal ve antioksidan etkileri saptanmış, antinosiseptif etkisi nedeniyle allojide kullanımı önerilmiştir (8-10). Timolün GABA-A reseptörlerinde pozitif allosterik modülatör etkisi bulunmuş, bu etkinin benzodiyazepin, barbiturat, pregnanolon ve propofolden farklı bir bağlanma bölgesi üzerinden olduğu gösterilmiştir (11). Kekik’in psikotrop etkilerinden söz eden metinlerde kabuslar ve baş ağrısında kullanıldığı, buharının inhale edilmesinin melankoli ve epilepsiye iyi geldiği aktarılmıştır (12). Kekik kullanım bozukluğu hakkında bir yayına bilgimiz dahilinde rastlanmamıştır.

Olgumuzda kekik’in sürekli ve yoğun kullanımının yanısıra, yazında rastlanmayan sarma sigara şeklinde kullanımı söz konusudur. Olgumuz kekik’i

bağımlılıktan kurtulmak için kullandığını, aynı zamanda kekik’in keyif verici, rahatlatıcı etkilerinden faydalandığını belirtmiştir. Psikotik spektrumdaki tanısı ve komorbid madde kullanımı göz önünde bulundurulduğunda hasta tarafından kekik kullanımına atfedilen etkilerin doğrudan kekikle ilişkili olduğu tartışmalıdır. Fakat kekik’in rahatlatıcı ve yoksunluk giderici etkisi yazında belirtilen özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Olgumuzda kekik kullanımını madde kullanım bozukluğu ölçütlerini karşılamamaktadır. Hasta tarafından herhangi bir yoksunluk bulgusu bildirilmemiştir ve kekik kullanım miktarının giderek artırılması nedeniyle etkisine tolerans gelişmediği düşünülmüştür. Ayrıca kekik kullanımını, olumsuz sonuçları bilinen diğer maddelerin kötüye kullanımını azaltarak terapötik anlamda göreceli kazanç sağlıyor olabilir.

Bazı bitkilerin etkileri kanıta dayalı olarak incelenmiş olsa da, çoğunun etki mekanizması hakkında bilgimiz kısıtlıdır (13). Bazılarının psikoaktif etkileri bilinmesine rağmen, “bitkisel” ibaresi nedeniyle güvenli oldukları gibi yanlış bir algı oluşabilmekte, kolay ve yasal olarak ulaşılabilir olması, idrar ve kan testlerinde metabolitlerinin saptanamaması kötüye kullanım potansiyelini arttırabilmektedir (14). Bu nedenle fiziksel ve/veya psikiyatrik belirtilerle başvuran olgularda bitkisel ürünlerin kullanımının akılda tutulmasını ve bu alanda daha fazla bilgi sağlamak amacıyla, bitkilerin fizyolojik ve psikotrop etkileri, çekilme belirtileri ve bağımlılık sendromlarını araştıran daha ileri araştırmalara ihtiyaç olduğunu hatırlatmak isteriz.

KAYNAKLAR

1. Sabuncuoğlu M, Torun F. Karanfil otu kullanım bozukluğu: Bir olgu. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2014; 27:85-86.
2. Yuen YP, Lai CK, Poon WT, Chan AY, Mak TW. Adulteration of over the counter slimming products with pharmaceutical analogue, an emerging threat. *Hong Kong Med J* 2007; 13:216-220.
3. Çelik S, Konkan R, Erkmén H, Tabo A, Erkıran M. Bitkisel ilaçlar ve psikiyatride kullanımı. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2007; 20:186-195
4. Benli M, Yiğit N. Ülkemizde yaygın kullanımı olan kekik (*Thymus vulgaris*) bitkisinin antimikrobial aktivitesi. *Orlab On-Line Mikrobiyoloji Dergisi* 2005; 3:1-8.
5. Bayram E. Kekik yetiştiriciliği. *Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın Bülteni* 2003; 42:1-6.
6. Wienkötter N, Begrow F, Kinzinger U, Schierstedt D, Verspohl EJ. The effect of thyme extract on beta 2-receptors and mucociliary clearance. *Planta Med* 2007; 73:629-635.

7. Babai M, Abarghoei ME, Ansari R, Vafaei AA, Taherian AA, Akhavan MM, Mousavi S. Antispasmodic effect of hydroalcoholic extract of *Thymus vulgaris* on the guinea-pig ileum. *Nat Prod Res* 2008; 22:1143-1150.
8. Kulisic T, Krisko A, Dragovic-Uzelac V, Milos M, Pifat G. The effects of essential oils and aqueous tea infusions of oregano (*Origanum vulgare* L. spp. *hirtum*), thyme (*Thymus vulgaris* L.) and wild thyme (*Thymus serpyllum* L.) on the copper-induced oxidation of human low-density lipoproteins. *Int J Food Sci Nutr* 2007; 58:87-93.
9. Mannan A, Inayatullah S, Akhtar M Z, Qayyum M, Mirza B. Biological evaluation of wild thyme (*Thymus serpyllum*). *Pharmaceutical Biology* 2009; 47:628-633.
10. Taherian AA, Babaei M, Vafaei AA, Jarrahi M, Jadidi M, Sadeghi H. Antinociceptive effects of hydroalcoholic extract of *Thymus vulgaris*. *Pak J Pharm Sci* 2009; 22:83-89.
11. Priestley CM, Williamson EM, Wafford KA, Sattelle DB. Thymol, a constituent of thyme essential oil, is a positive allosteric modulator of human GABA(A) receptors and a homo-oligomeric GABA receptor from *Drosophila melanogaster*. *Br J Pharmacol* 2003; 140:1363-1372.
12. Haas LF. *Thymus serpyllum* (wild thyme). *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 1996; 60:224.
13. Gutierrez S, Ang-Lee M, Walker DJ, Zacny JP. Assessing subjective and psychomotor effects of the herbal medication valerian in healthy volunteers. *Pharmacology Biochemistry and Behavior* 2004; 78:57-64
14. Ghosh A, Ghosh T. Herbal drugs of abuse. *Systematic Reviews in Pharmacy* 2010; 1:141-145.